

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Autor pracy: mgr Agnieszka Wróbel-Chmiel

Tytuł pracy: *Skazani za znęcanie się nad rodziną jako ojcowie. Studium pedagogiczne*

Promotor pracy: prof. dr hab. Zdzisław Bartkowicz

Problem stosowania przemocy przez ojca i męża/partnera życiowego staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Według statystyk policyjnych w 2021 roku blisko 58 tys. mężczyzn było podejrzanych o dopuszczenie się poważnych nadużyć wobec członków rodziny, a ponad 4 tys. z nich zostało umieszczonych w zakładzie karnym. Stosowanie przemocy w relacjach rodzinnych rodzi szereg pytań o jej związek z postawami i przekonaniem wychowawczymi sprawcy. Badania przedstawione w tej pracy miały na celu ukazanie skazanych za znęcanie się nad rodziną jako ojców oraz jako mężów/partnerów życiowych.

Badania zrealizowano na terenie czterech zakładów karnych typu półotwartego, znajdujących się w południowej części Polski. Porównano poglądy wychowawcze 62 skazanych za przestępstwo znęcania się nad rodziną oraz 62 skazanych za przestępstwa przeciwko mieniu. Wszyscy badani mężczyźni byli ojcami małoletnich dzieci do 18 roku życia. Zastosowano Kwestionariusz dla Rodziców do Badania Postaw Rodzicielskich M. Ziemskiej oraz Inwentarz Psychologiczny Syndromu Agresji IPSA-II Z. Gasia, a ponadto trzy narzędzia własnego autorstwa, umożliwiające zbadanie przekonań i poglądów związanych z pełnieniem roli ojca i współmałżonka (współpartnera) tj. Skalę „Ideal Ojca i Męża/Partnera” oraz dwa Kwestionariusze: „Moje Poglądy na Kary i Nagrody” i „Jakim jestem Ojcem i Mężem/Partnerem”.

Rozprawa doktorska składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym ukazano sprawców przemocy domowej od strony psychologicznej i prawnej. Rozdział drugi poświęcono aspektom resocjalizacyjnym pracy ze skazanymi za znęcanie się nad rodziną. Scharakteryzowano w nim wybrane programy penitencjarne dla sprawców przemocy w rodzinie oraz przedstawiono rolę personelu więziennego w podtrzymywaniu kontaktów osadzonych z bliskimi. W rozdziale trzecim omówiono metodologiczne założenia badań. Natomiast rozdział czwarty zawiera analizę wyników badań, w której skupiono się na identyfikowaniu różnic między dwoma grupami badanych.

Okazało się, że skazani za znęcanie się nad rodziną w porównaniu ze sprawcami przestępstw przeciwko mieniu mają mniej korzystne poglądy na wychowanie dzieci oraz

gorsze relacje ze współmałżonką (partnerką). Są oni zdecydowanie bardziej skłonni do dominacji oraz utrzymywania dystansu w kontakcie z dzieckiem. Odznaczają się większym poczuciem bezradności wobec problemów wychowawczych, a także większą skłonnością do uznawania za skuteczne kar noszących znamiona przemocy fizycznej i słownej (np. klapsów, krzyku, zamykania dziecka w pokoju). Ojcowie z grupy podstawowej są również zdecydowanie mniej przekonani o skuteczności nagradzania dzieci.

Sprawcy przemocy domowej ujawnili istotnie wyższy niż grupa porównawcza poziom agresji mierzonej kwestionariuszem IPSA-II. W relacjach z dziećmi jak i współmałżonkami (partnerkami) są oni skłonni aprobować przemoc oraz patriariat, usprawiedliwiać je, a także gloryfikować wychowanie oparte na surowych karach. Zarówno ojcowie z grupy pierwszej jak i drugiej wysoko oceniają siebie w roli ojców i mężów/partnerów, chętnie przypisując sobie takie cechy jak: wyrozumiałość, opiekuńczość i troskliwość, dawanie poczucia bezpieczeństwa.

W końcowej części analizy zastosowano analizę czynnikową obejmującą 19 zmiennych pochodzących z pięciu wykorzystanych w badaniach narzędzi pomiarowych. Wyodrębniono trzy czynniki opisujące trzy wzorce pełnienia roli ojca i męża/partnera. Okazało się, że w grupie sprawców przemocy domowej dominuje *Wzorzec ojca i męża/partnera autokratyczno-agresywnego* (czynnik1) oraz *Wzorzec ojca i męża/partnera odpowiedzialnie górującego* (czynnik 3). Natomiast *Wzorzec ojca i męża/partnera kochającego* (czynnik 2) zdecydowanie bardziej charakteryzuje sprawców przestępstw pospolitych w porównaniu ze sprawcami przemocy domowej.

Wyniki badań pozwoliły na sformułowanie implikacji praktycznych. Zasugerowano, by w pracy penitencjarnej ze sprawcami przemocy domowej koncentrować się na korygowaniu ich przekonań na temat wychowania dzieci i relacji małżeńskich (partnerskich), a także na przygotowaniu ich do ponownego podjęcia ról rodzinnych po odbyciu kary.

Słowa kluczowe: przemoc w rodzinie, skazani za znęcanie się nad rodziną, poglądy wychowawcze więźniów, skazany jako ojciec i partner, edukacja pedagogiczna skazanych